

Ислом Нури

«Sarxisob» ning tarifi:

Luqatshunos Al-Movardiy «sarhisob» suziga istilohiy ma'no berib, jumladan shunday dedi:

«Inson kech kirishda kunuzgi qilingan operatsiyalarni kuzdan kechirishi, agar yaxshi, maqtovga loyiq bulsa, davom ettirib, yangi unchalik yaxshi ko'rmagan bo'lsa va juda yaxshi ishlamasa, tuzatishni imzoni bilan olib boring, odamni istagan joyida ushlab turing. tegishishdir.»

Ibnul Qoyim tahlika tahlilining natijalari bo'yicha yozilgan-kitob qilingan ikkilangan navdan iborat bo'lib:

Birinchi nav. Amal qilgandan oldin.

Ikkinchi nav. Amal qilgandan keyin.

Birinchisi: Nafsni amal qilgandan so'ng birinchi kitob-kitob qilish nafsdagi maqsad, xoxish-istak va his-tuygularni tekshirishdan iborat. Shuning uchun amalga kirishishdan oldin bu amalning foydali yo'qi fodizizligini sarxisob qilmoq zarur. Agar foydali bo'lsa, unga kirs bo'ladi. Agar foysiz bulsa, uni tark etadi.

Shuning uchun Xasan qiyomatullohi alayh aytganlar:

«Xis-to'ygusi olganda tuxhtab sarxisob qilingan bandani Olloh qo'ymoq qilsin! Agar Olloh uchun bulysa, unga kirishi va agar Undan boshqasi uchun bulsa, o'rtaga qaytsa va unga amal qilmaydi.»

Sarhisob kilishning bu yangi amallarini bajaradigan ixlos bilan bajarilishda o'zingizni tutasiz. Usiz amallar biror foyda keltirmaydi. Bu sarxisob nafsni

Ислом Нури

maxfiy shirkdan asrashda juda muhim. Katta va kiyik shirkatlardan saklashi bilan bir qatorda maxfiy shirkdan ham arraydi. Nafs shirka odatlanib qolmasligi va riyo botqog'ida boqiy bulmasligi uchun shu joyda banda amalda kirishi kerak bo'lgan nafsini sarxisob qilishda mehnat qilish kerak bo'lgan to'rtta maqomni eslab o'tamiz:

1. U amalni qilishga qudrati etadimi? (Agar qudrati etmasa, vaqtni zoe kilmalik uchun uni tarki qiladi).
2. Universitet amaliga oshish tark etishi yaxshi emasmi?
3. Universitet Olloh uchun kilmoqchimi?
4. Uni bajarishga kim yordam beradimi? Ma'lumki yordamni faqat Allohndan so'raladi: «**Sengahina ibodat kilamiz va sendangina maadad so'raymiz.**»

Ikkinchisi: Nafsni amaldan kelin sarxisob qilish.

U uch navdan iborat.

1. Olloh taoloning haqiqati haqida gapirilgan toat-ibodatda qo'shilishligi uchun o'zingizni ko'rsatma-kitob qilish. Misol uchun: Namozda sho'ush-xuzunning yugulligi, kunni bazi gunohlar bilan aralashtirib tashash yoki xajda gunoh ishlari, janjal-suron qilish kabilar.

Yoki ibodatni qanday fotosuratda ado etdi? To'g'ri badardimi? Sunnatga muvofiqiqmi? Kamchiligi bormi? - kabi narsalarda.

Olloh taoloning toat-ibodatdagi haqi olti ishdan iborat:

Ислом Нури

- Amalda ixlosli bo'lish.
- Unda Oллоh uchun nasihat kilish.
- Rosululloh solallohu alayhi va salamga ergasish.
- Universitet chiroyli va puxta qilish.
- Ushbu olamdagi Oллоh taoloning unga berilgan ne'matlarini va albatta bu yaxshi amaliyotga muvaffaq bo'lganligi, unga kuch-qudrat topishi Oллоh tarafidan ekani bilan bog'liq.
- Yaxshi amaliyotni baxargandan keyin ham o'zining ojizligini tan olmoq. Chunki, siz qanchalik Oллоh uchun amal qilmoq, baribir qo'shib-ojiz bir bandasiz.

2. Bajarishdan kura tark kilish yaxshiroq bulgan amal uchun sarhisob kilish. Bu gunohlar uchun yo'qi qo'shimchasini kuyib, qo'shimcha bulmagani bilan mashgul bulish kabidir. Misol uchun: Tungi namoz (tahajjud) bilan mashg'ul bo'ling, bamzod namoziga uxlab qoling. Yoki eng ustun tavsiyalarni kuyib, boshqasi bilan mashgul bulish.

Rosululloh solalluxu alayhi va salom ayollardan birlari bylmish Juvayriya roziyallohu anhoga dedilar:

«*Ushbu amaldagi Oллоh taoloning unga berilgan ne'matlarini va albatta bu yaxshi amaliyotga muvaffaq bo'lganligi, unga kuch-qudrat topishi Oллоh tarafidan ekani bilan bog'liq.*»

«*Sening huzuringdan chiqib ketganimdan keyin to'rtta kalimani uch bor aytdim. Agar ularni sen aytganlar bilan tenglab solishtirib ko'rilsa, ularning barchasidan paydo bo'ladi: Oллоh taolo uy sharoitida yashovchi odamni (soni) cha poklik bilan bersin, Oллоh*

taologa rozi bug'daganni poklik bilan olib boring, xuddi shu kabi holatni kuzatib boring.

3. Odatiy muboh ishni nima uchun qilinganini sarxisob qilmoq. U bilan Ollohni iroda qildimi yo'q Okirat havlisinimi? Yoki foydani quldan boy berib, unga shunchaki amal qildimi? Shunday kilib nafsingni muboh ishlarda va urf-odatlarda ham sarhisob qilasan. Ularga amal qilishda senga yaxshi niyat qo'shilish kerakmi yo'qmi shunchaki bajardinmi?

Nafsni sarxisob qilgandan keyin o'zgacha foydalar kelib chiqdilar. Qiyomat kuni inson ulaga muhrost buladi. Chunki, Nabiy solallohu alayhi va salam:

«*مَنْ سَخَّرَ نَفْسَهُ لِحَاكِمِهَا فَهُوَ كَمَنْ سَخَّرَ نَفْسَهُ لِلَّهِ*» (Munim, 2007, s. 100)

«Albatta kishining oz ahliga savob umidida ma'lumot qilayotgan nafaqasi ham sadaqa qilishda bo'ldi» – deb xabar berdilar.

Nafsni sarhisob qilishni qahrdan bo'shaymizmi?

Ibnul Qoyim qo'liimahulloh aytadilar:

«Avvalo farzlardan boshlanish kerak. Agar ulardada aniqlansa, darhol tuzatishga kiriladi. Qonun, ta`qiqotlar, yangi, harom qilingan amaliyotlarga o'tdi. Agar ulardan ayrimlarni qilib kuyganini bilsa, tavba, istig'for va gunohlarni yulib tashlovchi yaxshi amallarni bajarishni bilsangiz xatosini tug'rileydi. So'ngra yaratilganidan buyon maqsaddan g'aflatda qo'lga olinadigan o'zini sarxisob qiladi. Agar u uzini yaratilganidan maqsad qilingan narsadan g'ofil bilan bog'liq vaziyatni ko'rsatsangiz, uni birlashtiring, shuningdek, Olohga qayish bilan tuzatadi va nafsini tilining so'zlarini, ishlarni olib borishni, qo'zilarni ushlashi,

Ислом Нури

o'zlarini olib ketishni istamayman. qanday fotosuratda bajardim deb sarxisob qilishi kerak.

Nafsingiz qo'shilishi (nokisligi) tufayli kasb bilan amalga oshiriladigan haromiy amallar O'rniga farz, vojib va mustaxab amallarga bo'ysundirish bilan yoziladigan harakatdir. «

Ajablanarlisi shundaki, inson o'z qulini, churisini, axli-oyolini, xizmatkorini, haydovchini, qo'li ostidagi ishchini yomon xokki va kamchiligi tufayli yozolashi mumkin. Lekin uzini yomon amaliyotlari uchun yozolay olmaydi.

Jazo-ukubatlar nimadan iborat?

Jazo-ukubattan maqsad, siz uzingizni toat-ibodatlariga majburlashingdir. Bunga otgan salafi-yilliklar qanday qilib o'zlarini yozganlarini haqiqatdagi misollardan keltiramiz:

- Umar ibn Xattob roziyallohu anhu asr namoziga jamoatdan kech qo'llanganliklari uchun kiyimi ikkila yuz min dirham bu'lgan erni sadaqa kilib yuborish bilan o'zlarini yozgan ekanlar.
- Ibn Umar roziyallohu anxumo agar bir vaqt namozni jamoat bilan o'qiy olmasalar, boshqa kechani bedor otkazar ekanlar. Bir kuni shom namozini sal kechiktirganliklari sababli ikkita kulni ozod qilingan ekanlar. Halbuki, hali namozsiz davom etib ketgan edi.
- Ibn Abi Robiyaga bamzod namozining ikki rakaat sunnatini o'qiydiganlar uchun bir qul ozod qilingan ekanlar.

Oliy nafs egalari oldiga qo'yilgan salaflar oldida kamchilikni vojibni tark etishi yakki harom ishni kilishda emas, bundan tashqari kamchilik biron bir-birining yonida mustaxab amalni bajara qilishda, misol uchun, o'zlariga

Ислом Нури

odat qilib o'lib qolgan virus (sunnatga mos keladigan vazifa) larda davom etadigan narsalar kabi. Shu sababli viruslar va tavsiyalarni ko'chirib o'tkazish bilan bog'liq nafslarni yozganlar.

Nafs toki uni jazolab, sarhisob kilib, unga qarshi qatiq kurashmaguningizchaga t'ygri yulga yurmaydi.

Nafsni jazolashga yordam beradigan narsalardan biri - nafsga qarshi jiddu-jahd qilgan kishilarning xabarleri xaqida fikr yurishdir.

Abdulloh ibn Amr roziyallohu anhu dedilar:

«...»

Rosululloh solallohu alayhi va sallam:

«Kim o'z oyat bilan (tungi namozda) qo'ym bo»lsa, g'ofillardan deb yoziladi. Kim yuz oyat bilan qo'ym bo'sa, ibodat - itotli bandalardan deb, yozib qo'yiladi. Kim min oyat bilan qo'ym bo»lsa, haqiqatni baholash kerak, ko'p ajralar jamoatidan bandalar deb kitob qilinadilar» , - deb marhamat qilildilar. Abu Dardo roziyallohu anhu aytgan ekanlar:

«Uch Narsa bulmaganda edi, bir kun ham yasashni hohlamagan ko'priklar: jazirama kunlarda (kunza tutish bilan) Olloh uchun tashnalik, kechening yarmida Olloh uchun sajda qilish va shirin mevalarni tanlab olish kabi guzal suzlarni saralab boladi deb o'ylayman».

Qosim ibn Muhammad Muhammadga pimahahulloh aytadilar:

Ислом Нури

«Bir kuni ertalab ziyoratga chiqdim. Ziyoratga chiqsam avvalo Oisha onaning huzurlariga kirib, u odamga salom berardim. Kunlardan birida u kishining oldilariga kirsam, choshgoh namozida mana bu:

□ Famanay □llahu □alay□nā wawaqānā □□□□ba □ls□m□mi □

«Mana, Allox bizlarga marhamat ko'rgazdi va samumdan (ya'ni, bolalardan ilma-teshik kilib yuboradigan duzaxiy shamoldan) **saqladilar»** oyatini o'qib turgan ekanlar. U kishi oyatni qayta-qayta o'qir, yig'lab duo qilardilar. Men esa ko'p turib qolib malollandim va bazi bir narsalarni xaridor sotib olish uchun bozorga chiqib ketdim. Bozordan bushab yangi u kishining huzurlariga qaytim qildim. Ammo u odam hali ham o'sha vaziyatda oyatni qaytarib, iylab duo qilayotkan ekanlar. Shunda men u kishini shu vaziyatda tark kilib, chiqib ketdim. »

Sarhisobning foydalari:

Albatta odam o'z nafsini sarxisob qilishi bilan bog'liq oyliklarni aniq bilib oladi. Kishi toki o'z nafsini yomon ko'rmagunicha va Ollohning haqiqat-huquqlari, ne'matlari qarshisida kamsitmagunicha xech qachon o'qigan inson bilan bo'lmaydi.

Salaflardan bazilari Arafotda duo qila turib: «Ey Allox, men tufayli bo'shliqlarning duolarini qaytarmagin» - deyisharkan.

Muxammad ibn Vose qilimahulloh aytar ekanlar:

«Agar gunohlaringni hidi bulganda edi, biron kimsa yonimda o'tirishga to'xtat qila olmadi edi». Xolbuki, u kishi bu ummat ichidagi buyuk ibodatgo'y kishilardan biri edilar.

Ислом Нури

Yunus ibn Ubayd qo'zg'aluvchanlik:

«Albatta, men o'zimni jalb qilganlarimdan toptaman va lekin, ular bironta hamzamonda borligimni bilmayman» - degan ekanlar.

Umar ibn Xattob roziyallohu anhu:

«Ey Olloh, mening zulmim va kufrimni magfirat qilgin» - deganda bir kishi bu so'zni eshitib:

- Ey mo'minlarning amiri, zulmni bilaman, lekin, kufr nima? —Deb so'radi. Shunda Umar :

﴿يٰٓاَيُّهَا النَّبِيُّ اِنَّكَ لَآ اِلٰهَ اِلَّا اَنْتَ ۗ كَافًا﴾

«**Haqiqatan inson zoti vata zolim va juda noshukrdir**» - degan oyatni o'qidilar.

Agar inson salafi-yillarning xoliga chuqur nazarida, o'zlarining ahvolini va ular bilan o'zaro aloqada bo'lsalar, uzoq masofa borliginini bilishadi.

Demak, sarxisob kilishda quyidagi foydalar mavjud ekan:

1. Bir holatni ikkinchisini bilgan tenglab, katta-kata aybalarni aniqladi.
2. Inson ayblari haqiqatda tafakkur yuribdi, amaliga qo'shilib kirib yuborilgan mag'rurlik, takabburlik kabilar illatlarni payqaydi va nafsi halokat yoqasiga kelib qolganini va u har qanaqa amal kilmasin, baribir, qo'shib banda ekani tushunchini qildi.
3. Olloh azza va jalloddan qurqish.

Ислом Нури

Sarhisob qilishga ko'mak beruvchi narsalardan yana biri Oloh taoloning bandalari ustidan nazorat qilinadigan kilish turishi va hech bir narsa unga maxfiy emligligidan bog'liq etmokligidir.

«Walaqad alalaq nā ilā in sāna wana lamu mā tusa is bihi naf s hu wan nu q rabu i i»

«Antikki, insonni biz yaratganmiz, (demak) uning nafsi vasvasa kiladigan (yangi, ko'ngildan otgan barcha) narsalarni ham bilamiz. Biz unga jon tomiridan ham yaxshiroqdiramiz ».

Sarhisob kilishidagi davomli ishlardan biri biri bu qiyomat kunida o'tkazilgan so'roq-savollar haqiqatida va, albatta, qiyomat kunida markazlashtiruvchi haqiqat haqida o'ylaydi.

«Lyas ala lā diq na an id qihim»

«U rostgo'ylardan (qiyomat kuni) rostgo'yliklari haqiqatda so'rash uchun ..»

Agarda Oloh taolo rostgo'ylardan rostgo'yliklar haqiqatda so'raydigan bulsa, boshka kimsalar haqiqatda nima deyish mumkin?

«Falanas alanay lā na r sila ilay him walanas alanay l m r salina»

«Endi, albatta ularga payg'ambar yuorilgan kishilar bilan ham, yuo'rilgan payg'ambarlar bilan ham savol-javob qilurmiz.»

Xattoki, Payg'ambarlar ham so'ralishadi !!!

So'zimiz oxirida Olloh subhanahu va taolodan bizlarni o'zlarini sarxisob qilayotgan bandalar tomonidan qilingan va Oxiratdagi kitob-kitobimizdagi oson kilinish natijalarini olib qolamiz. Omi!